

ΟΙ ΡΕΑΛΙΣΤΕΣ ΟΝΕΙΡΟΒΑΤΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΝΕΙΡΟΠΟΛΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΣΤΕΣ (του Γιώργου Μαυρουλέα)

Αυτό που η λογική προειδοποιούσε, ότι δηλαδή η σπατάλη των οικονομικών και ζωτικών πόρων του πλανήτη, η οικονομική ανισότητα και η φούσκα της διαρκούς μεγέθυνσης των οικονομικών μεγεθών μέσα από μία διαρκή κατασκευή νέων αναγκών (σχεδόν στο σύνολό τους πλασματικών) θα οδηγήσουν σε μία κρίση άνευ προηγουμένου, ήδη **σαλεύει καταστρέφοντας αρχικά τις αυταπάτες μας και κατά δεύτερο τις θεωρήσεις μας.**

Χρησιμοποιώ τη λέξη «σαλεύει» γιατί η παγκόσμια οικονομική κρίση δεν έχει δείξει ακόμα τίποτα. Αυτό που οδήγησε σ' αυτήν, ήταν οι χρηματοπιστωτικές φούσκες, κατορθώματα κάποιων ιδιοφυών μέχρι πρόσφατα μάλιστα, που σχεδόν όλοι μας (εξειδικευμένος στα οικονομικά τύπος, επιχειρηματικός κόσμος, οικονομικές σχολές και πανεπιστήμια, ο πολύς κόσμος) θαύμαζαν. Τους είχαμε ως πρότυπο και τα σεμινάριά τους, ακριβοπληρωμένα πράγματι, γίνονταν σε κατάμεστες από κοινό αίθουσες. Τα **Golden Boys**. Έτσι **χαρακτηρίζονται υποτιμητικά πλέον.**

Τα προβλήματα όμως από την καταστροφή του περιβάλλοντος και της αλυσίδας της ζωής δεν έχουν χτυπήσει ακόμη. Οικονομική αφυδάτωση του πολύ κόσμου που μπορεί ακόμη να καταναλώσει (και μιλά κυρίως για τις αναπτυσσόμενες χώρες) δε μπορούμε να πούμε ότι έχει συντελεστεί προς το παρόν. Έτσι η έστω και περιορισμένη κατανάλωση στρέφεται ακόμη και σε «αγαθά» που δεν είναι αναγκαία, συντηρώντας ίσως με δυσκολία την επιβίωση όλων αυτών των επιχειρήσεων που τα παράγουν. Αλλά το τέρας που ως Φραγκεστάιν δημιουργήθηκε από τον ανθρωπινό οικονομικό παραλογισμό και πάνω στο οποίο θεμελιώσαμε τις ζωές μας και την ευημερία μας, άλογο και απρόσωπο καθώς είναι, δε θα σεβαστεί τους δημιουργούς του.

Μπορεί να αντιμετωπιστεί αυτή η κρίση;

Το ερώτημα αυτό ταλανίζει όλα τα οικονομικά επιτελεία όλων των χωρών του κόσμου, με εξαίρεση ίσως κάποιες που οι κάτοικοί τους δεν έχουν οικονομικές δραστηριότητες και είναι οι ξεχασμένοι-πεινασμένοι αυτού του κόσμου. Και η απάντηση δεν είναι εύκολη εδώ που τα λέμε. Κάθε απόπειρα εξόδου από την κρίση μπορεί να οδηγήσει σε αποτυχημένες οικονομικές πολιτικές στήριξης, που ίσως δε θα ήταν και τόσο τραγική η αποτυχία τους, αν μαζί με αυτές δε χάνονταν και δισεκατομμύρια Ευρώ ή δολλαρίων που τώρα είναι περισσότερο αναγκαία από ποτέ.

Αλλά η κρίση δε θα αντιμετωπιστεί αν δε γίνει αντιληπτό το θεμελιώδες λάθος που διαπερνά όλο το σημερινό οικονομικό σύστημα και που αποτελεί τον κόλαφο όλων (πλην ελαχίστων εξαιρέσεων) οικονομικών επιστημόνων. Ότι δηλαδή το χρήμα θεοπίσθησε ως ανταλλακτική αξία προκειμένου οι άνθρωποι να έχουν ένα μέσο που δε φθείρεται όπως ένα τρόφιμο, σε βάθος χρόνου. Είναι ένα πραγματικό οικονομικό μέγεθος που στηρίζεται σε ήδη παραχθέν προϊόν και όχι σε προσδοκία, ούτε σε υπεραξία. Όπως δε μπορείς να τοκίσεις ένα πορτοκάλι και σε βάθος χρόνου να έχεις δύο πορτοκάλια έτσι και δεν μπορείς να έχεις τόκο και πληθωρισμό και στο χρήμα. Αυτό σημαίνει ότι κάτι δεν πάει καλά και ένα θεμελιώδες λάθος υφίσταται.

Πάνω σ' αυτό το θεμελιώδες λάθος δε γίνεται δημόσιος διάλογος, τουλάχιστον όχι σε βαθμό τέτοιο που να είναι αντιληπτός από την κοινωνία και οι πολίτες να συμμετέχουν. Η υπέρβαση όμως οποιασδήποτε κρίσης δε μπορεί να γίνεται με ντρίπλες, γιατί κάθε φορά αυτή θα εμφανίζεται με πιο άγριο πρόσωπο και τα χρονικά διαστήματα που θα μεσολαβούν ανάμεσα στις εμφανίσεις της θα γίνονται όλο και πιο σύντομα.

Η ρεαλιστικότητα των οικονομικών επιστημόνων αποκαλύπτεται ότι ήταν μια ιδιότητα που τους αποδόθηκε μέσα σ' ένα φαντασιοκόπημα. Το να χτίζεις λογικά πάνω στο παράλογο δε σημαίνει ότι είσαι λογικός αλλά μάλλον το αντίθετο.

Επομένως αν δεν τα πιάσουμε όλα από την αρχή και δε θεμελιώσουμε πάνω σε μια ρεαλιστική οικονομική θεωρία και πράξη- πολιτική, θα ονειροβατούμε και μάλιστα μέσα σε μια πραγματικότητα που θα μοιάζει περισσότερο με εφιάλη. Οι ονειροπόλοι του παρελθόντος (οικολόγοι) αποδείχθηκαν πολύ περισσότερο πραγματιστές από τους ρεαλιστές ονειροβατούντες του χθες.

Ένα απλό παράδειγμα θεμελιώδους λάθους στην οικονομία είναι ότι στην απόδοση αξίας σ' ένα προϊόν δεν αφαιρείται η βλάβη που αυτό δημιουργεί στο περιβάλλον και συνεπώς στην απαξίωση άλλων προϊόντων. Αυτό όμως λογίζεται ως οικονομική ανάπτυξη. Έτσι το νταμάρι που καταστρέφει το τοπίο συμβάλει στη λογιστική οικονομική ανάπτυξη της χώρας και του εθνικού ΑΕΠ μέσα από το μάρμαρο αλλά το κόστος σε μείωση της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής καθώς και των εξωτερικών επιδράσεων στην οικονομία του κατεστραμμένου δάσους που καθαιρέθηκε για να δημιουργηθεί αυτό το νταμάρι, δεν καταγράφεται ως μειωτικός παράγοντας σ' αυτή τη λογιστική ανάπτυξη. Έτσι τώρα και στο μέλλον θα πληρώνουμε αυτό που δεν είχαμε κοστολογήσει.

Είναι σαν να πουλάς ένα έπιπλο 3000 Ευρώ που έφτιαξες ο ίδιος από μια ελιά που είχες στον κήπο σου και μετά να λες ωραία έβγαλα τρεις χιλιάδες Ευρώ χωρίς να έχεις υπολογίσει το εισόδημα που σου έδινε η ελιά αυτή σε λάδι και ελιές κάθε χρόνο. Ο αρχικός σου υπολογισμός ήταν λάθος. Και αν στο μέλλον έχεις υπολογίσει ότι θα ξοδεύεις 300 Ευρώ το μήνα και επομένως ότι θα μπορέσεις να επιβιώσεις για δέκα μήνες από την πώληση αυτού του επίπλου, τότε έχεις κάνει ένα σημαντικό λάθος στην πρόβλεψή σου. Γιατί αν η ελιά σου έδινε ένα εισόδημα 300 Ευρώ το χρόνο, τότε θα μπορέσεις να επιβιώσεις μόνο για εννιά μήνες και συν τοις άλλοις σε έντεκα χρόνια θα έχεις καταλάβει ότι το κόψιμο της ελιάς σε ζημίωσε κατά 300 Ευρώ και σε 20 χρόνια ότι σε ζημίωσε κατά 3000 Ευρώ.

Η λογιστική ανάπτυξη δεν είναι και πραγματική ανάπτυξη συνεπώς. Το πρόβλημα είναι πως το άμεσο κέρδος φαίνεται αμέσως ενώ το κόστος από την καταστροφή του περιβάλλοντος αργεί να γίνει αντιληπτό ή να επιστραφεί ως μειωτικός αναπτυξιακός παράγοντας. Αλλά σε κάθε περίπτωση το κόστος είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό που νομίζουμε ότι είναι.

Το ευτύχημα είναι ότι οι δυνάμεις ανάταξης της ζωής ή της φύσης είναι τεράστιες και μια επαναστατική αλλαγή στις νοοτροπίες μας και στην οικονομική μας πολιτική θα μείωνε σημαντικά τις επιπτώσεις της ανώριμης και άθλιας δράσης των δύο τουλάχιστον προηγούμενων αιώνων που αντιμετώπιζε το περιβάλλον ως ένα τεράστιο στήθος που ο μόνος λόγος ύπαρξής του ήταν να μας τρέφει.

1 Απριλίου 2009,
Γιώργος Μαυρουλέας, Πολιτικός Επιστήμονας,
Μέλος της ΜΚΟ Σόλων